

POROČILO O JAVNI RAZPRAVI

OSNUTEK STRATEGIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE 2020

Slovenija pripravlja novo Strategijo prostorskega razvoja 2050 - temeljni strateški dokument, ki bo dolgoročno usmerjal prostorski razvoj države. Gre za krovni akt, ki skupaj z drugimi razvojnimi dokumenti določa dolgoročne usmeritve prostorskega razvoja države, daje izhodišča za regionalno in lokalno raven ter nudi osnovo za usklajevanje interesov deležnikov.

To poročilo predstavlja osnovne informacije o poteku in rezultatih javne razprave ter o nadaljnjih korakih do priprave končnega predloga dokumenta. Povzetki pripomb in predlogov so predstavljeni po poglavjih ter po vsebinskih sklopih in opremljeni z informacijo o načinu upoštevanja.

Osnutek Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 nastaja v dialogu z javnostmi, ob sprotne usklajevanju z resorji in ob sprotnih strokovnih preveritvah.

Priprava osnutka Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 je od samega začetka tekla kot posvetovalni proces in odprt dialog. V procesu je sodelovalo okrog 850 deležnikov z vseh ravni načrtovanja in upravljanja s prostorom, nevladne organizacije in splošna javnost.

Med leti 2014 in 2019 je bilo pripravljeno 26 različnih strokovnih podlag, organizirano 7 javnih posvetov za širok krog deležnikov, 10 delavnic za poglobljeno obravnavo v okviru ožjih skupin deležnikov in 25 usklajevalnih sestankov z resorji.

Vzporedno s pripravo Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 je bilo izvedeno strateško vrednotenje dokumenta in postopek celovite presoje vplivov na okolje, katerega sestavni del je tudi izvedba presoje sprejemljivosti izvedbe planov in posegov v naravo in varovana območja. Okoljsko poročilo za osnutek SPRS 2050 je bilo zaključeno v decembru 2019.

Temeljni cilj sprotne usklajevanja Strategije z deležniki in javnostjo je doseganje večje stopnje soglasja o temeljnih vsebinah dokumenta in s tem soodgovornosti za njeno kasnejše izvajanje.

” V letih med 2014 do 2019 je bilo pripravljenih 26 različnih strokovnih podlag, organiziranih je bilo 7 javnih posvetov za širok krog deležnikov, 10 delavnic za poglobljeno obravnavo v okviru ožjih skupin deležnikov in 25 usklajevalnih sestankov z resorji.

” Javni razpravi bosta sledili obravnavo zbranih predlogov in priprava končnega predloga dokumenta. Sledili bosta obravnava na Vladi RS in v Državnem zboru Republike Slovenije.

” V izvajanje strategije prostorskega razvoja bodo vključeni deležniki od lokalne do državne ravni, občine, ministrstva, uradi, agencije, javna podjetja, kot tudi gospodarske družbe in posamezniki, prek svojih vsakdanjih aktivnosti in odločitev o načinu življenja.

Potek in rezultati javne razprave

Javna razprava o osnutku Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 in o Okoljskem poročilu z dodatkom presoje vplivov za varovana območja je trajala od 15. januarja 2020 do vključno 27. marca 2020. V tem času je bilo organiziranih 6 javnih posvetov v različnih delih Slovenije, na katerih je sodelovalo 273 udeležencev, predstavnikov lokalnih skupnosti, ministrstev, strokovnih ustanov in organizacij, gospodarstva, nevladnih organizacij in splošna javnost. Organizirani sta bili tudi posebni predstavitvi za ministrstva in javne službe ter za združenja občin in regionalnih razvojnih agencij.

V javni razpravi je bilo podanih 1.689 pripomb, predlogov, kritik in pohval, razmišljanj ter konkretnih prispevkov za izboljšanje besedila, ki jih je 106 organizacij, ustanov in zainteresiranih posameznikov naslovilo na različna vsebinska poglavja dokumenta.

Pripombe so bile podane na vsa poglavja SPRS 2050 (pojmovnik, izhodišča, cilji, vizija, koncept, usmeritve za regionalni in lokalno raven ter za sektorske politike, spremljanje stanja) ter na okoljsko poročilo in dodatek za varovana območja. Zbrane pripombe izražajo raznoliko razumevanje in nasprotujoče si predstave o načinu implementacije.

Obraznava zbranih predlogov in pripomb

Osnutek Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 bo dopolnjen z nekaterimi konkretnimi predlogi (tak primer je denimo vključitev čezmejne dimenzije pri zagotavljanju storitev v obmejnih območjih). Nekatere pripombe bodo upošteevane kot vhodna vsebina za oblikovanje predloga dokumenta (denimo primpombe na terminologijo), vendar pripravljavec glede na potrebne procese usklajevanja, ki še sledijo, ne more zagotoviti, da bodo tudi v celoti upošteevane. Nekaj predlogov je odprlo vprašanja o razumljivosti nekaterih

formulacij, saj je bila vsebina bodisi napačno razumljena ali nejasna. Nekaterih predlogov ne bo mogoče upoštevati - bodisi zato, ker se nanašajo na podrobnejšo ureditev posamezne (tudi izrazito sektorske) problematike, vsebine ali področja oziroma ker naslavljajo prepodrobno raven (to so denimo pripombe, ki se nanašajo na zelo konkreten problem, lokacijo). Prav tako ne bo možno upoštevati nasprotujočih si predlogov ali tistih, ki so v nasprotju s pravnimi podlagami (denimo širitev posamične poselitve).

PREGLED PRIPOMB NA SPRS2050

a) Pripombe splošne narave

- **Vloga SPRS 2050 kot najvišjega strateškega prostorskega akta v razmerju do drugih sektorskih dokumentov in navajanje sektorskih nacionalnih strategij in dokumentov**

Nekateri udeleženci javne razprave so problematizirali opredelitev, da razvojni dokumenti resorjev s SPRS 2050 ne smejo biti v nasprotju, izpostavljeno je bilo tudi vprašanje razmerja z drugimi prostorskimi akti na državni, regionalni in lokalni ravni. Problemizirali so vprašanje, ali je Strategija izhodišče tudi za vse razvojne dokumente in druga ravnanja resorjev, ki imajo posledice v prostoru.

Opredelitev Strategije izhaja iz (4) odstavka 66. člena ZUreP-2, ki določa vlogo in vsebino Strategije. Strategija tako določa vizijo, cilje, koncept in usmeritve za doseganje ciljev prostorskega razvoja, s katerimi razvojni dokumenti posameznih področij in dejavnosti ne smejo biti v nasprotju. Strategija je edini strateški državni dokument, ki opredeljuje prostorski razvoj države na osnovi prostorskih potencialov v dolgoročni perspektivi. Sektorske politike na različnih področjih (denimo zdravstvena, izobraževalna, upravna, prometna, gospodarska ali kmetijska) imajo ključne vzvode za izvajanje prostorskih ciljev. Po drugi strani pa usmeritve prostorske politike, ki se jih udejanja preko sistema urejanja prostora, omogočajo izvajanje ciljev posameznih sektorskih ali horizontalnih politik (denimo podnebne, okoljske, naravovarstvene ali energetske). Zaradi tega prostorska politika stremi za ustvarjanjem sinergij med sektorskimi politikami v prostoru na vseh ravneh. Usklajeno delovanje politik v prostoru je namreč temelj za doseganje gospodarske, socialne in teritorialne kohezije.

Posamezne sektorske politike oziroma dokumenti in njihove navezave so v prostorski razvoj vsebinsko vključene v posamezna poglavja ter so integrirane skozi prostorske elemente kot so policentrični urbani sistem, razvojni koridorji, podeželje ter krajina in zelena infrastruktura. Seznam vseh upoštevanih sektorskih dokumentov v Strategiji bo priložen v obrazložitvi predloga dokumenta v postopku njegovega sprejemanja.

- **Terminologija in pojmovnik**

Splošne pripombe in predlogi v zvezi s terminologijo in pojmovnikom v Strategiji opozarjajo na terminološko nedorečenost in nedoslednost uporabe pojmov v dokumentu, kar narekuje redatorske posege.

Pojmovnik Strategije opredeljuje pojme s področja urejanja prostora, kot jih določa ZureP-2. Nekateri izmed zakonsko opredeljenih pojmov so v Strategiji podrobneje opisani zaradi jasnejšega razumevanja in izvajanja. V pojmovniku so obrazloženi tudi pojmi, ki jih zakon ni opredelil, vendar so ključnega pomena za razumevanje vsebine in izvajanje Strategije. V procesu priprave in prečiščenja besedila predloga Strategije bodo odpravljene vse nedoslednosti in nejasnosti glede uporabe pojmov, ustrezno bodo dopolnjene tudi

obrazložitve pojmov, za katere se je, glede na podane pripombe, izkazalo, da jih je potrebno bolj jasno in določno obrazložiti.

- **Predlogi za večji poudarek na nekaterih vsebinah**

Pri pripravi predloga SPRS 2050 bodo dodatno obravnavane vsebine s področja krajine, odpadkov, telekomunikacij, premogovnih regij, pitne vode podnebnih sprememb. Vsebine pripomb, ki zahtevajo uskladitev z drugimi resorji, bodo medresorsko obravnavane. Predloga za izvedbo regionalizacijo države v predlagani obliki ni mogoče vključiti, saj presega namen dokumenta in bo predmet drugih zakonov. Strategija podnebne spremembe naslavlja skozi več povezanih prostorskih vsebin: racionalno rabo virov (usmerjenost k preudarni in varčni rabi pri usklajevanju potreb po zemljiščih in drugih virih), smotrno organizacijo dejavnosti v prostoru (policentrični urbani sistem kot nosilno ogrodje, ki ga sestavljajo mest in urbana naselja kot središča storitev in delovnih mest ter oskrbe gravitacijskih območij), trajnostno mobilnost (izboljšanje infrastrukture, predvsem železniške za učinkovito povezanost, ter vozlišč za trajnostno mobilnost), krepitev odpornosti (umikanje poselitve in infrastrukture iz poplavnih območij). V besedilu predloga bo izraziteje poudarjena njihova vloga za blaženje in prilagajanje na podnebne spremembe.

- **Vizija prostorskega razvoja Slovenije**

V pripombah na vizijo prostorskega razvoja je bilo izpostavljeno, da je premalo vizionarska oziroma določna, mestoma pa je preveč natančna in podrobna (saj podaja že usmeritve), ter da o njej ni bilo širše družbene razprave.

Vizija predstavlja zeleno stanje v prihodnosti. Strategija opredeljuje pot, kako vizijo čim učinkovito uresničiti. Vizija prostorskega razvoja Slovenije je bila predmet širše javne razprave v procesu priprave SPRS 2050, ki je potekala med oktobrom 2015 in marcem 2016. Vključen je bil širok krog deležnikov, udeležencev pri urejanju v prostora ter študentske ekipe z mentorji različnih univerzitetnih programov študija prostorskega planiranja, krajinske arhitekture in agronomije. V fazi priprave predloga SPRS 2050 bo besedilo vizije zapisano konkretnije. Vizija bo dopolnjene z vsebinami s področja digitalizacije in uporabe telekomunikacijskih tehnologij.

- **Predlogi za dopolnitev in vključitev novih ciljev**

Predlagana je bila vključitev novih ciljev (denimo turizem ali varstvo voda in podzemnih voda). Za nekatere vsebine udeleženci sicer ugotavljajo, da so že zajete, vendar kljub temu predlagajo umestitev takšnega cilja v Strategijo. Izraženo je pričakovanje, da bi morali biti cilji bolj razvidni v poglavjih, ki sledijo, v konceptu in usmeritvah, kazalniki pa bi morali biti bolj prilagojeni izvajanju ciljem.

Predlagana je bila vključitev dodatnih vsebin pri posameznih ciljeh in prioritetah (denimo preprečevanje gentrifikacije v stanovanjskih območjih, vključitev sanacije degradiranih urbanih in podeželskih območij ter razvrednotenih območij v odprtem prostoru ali skrb za arhitekturno in krajinsko oblikovanje koridorjev velikih infrastruktur).

Nekateri od teh predlogov so bili presplošni, nekateri prepodrobni (denimo opredeliti se do drobljenja lastništva javnih površin), nekateri so se vsebinsko bolj nanašali na druga poglavja (denimo premalo usmeritev za podeželska naselja), nekateri na strukturo dokumenta (denimo prestaviti C5 Odpornost prostora in prilagodljivost na spremembe v uvod SPRS 2050), nekateri pa so posegali na področje, ki ga SPRS 2050 ne more urejati (denimo krepitev prepoznavnosti slovenske kulturne dediščine v čezmejnem

prostoru). Izraženo je bilo tudi nestrinjanje s krepitvijo javnih natečajev za arhitekturne in krajinsko arhitekturne ter urbanistične rešitve, češ da so neučinkoviti. Nekaj je bilo tudi nejasnosti glede predlaganih prioritet (denimo kaj je mišljeno s presojo učinkov na prostor).

Izhodišče pri pripravi osnutka SPRS je bilo integrirati sektorske cilje v prostorske cilje (prostor kot povezovalni element) in ohraniti obvladljiv obseg ciljev. Integracija sektorskih ciljev in vsebin pomeni večjo vsebinsko povezanost in soodvisnost, kar je namen marsikaterih sektorskih politik, zlasti politik s področja varstva okolja. Zato bo pri pripravi predloga SPRS 2050 pozornost posvečena vključenosti vseh prostorsko relevantnih sektorskih vsebin, upoštevani pa bodo tudi predlogi konkretnih popravkov besedila, ki pomenijo njegovo izboljšanje.

- **Koncept prostorskega razvoja Slovenije**

Predlogi udeležencev javne razprave so se nanašali tako na samo zasnovo in primernost koncepta z opredeljenimi štirimi elementi (vstopne točke in koridorji, policentrični urbani sistem, podeželje in zelena infrastruktura - razlikujejo se od zasnove prostorskega razvoja v SPRS 2004), kot tudi na konkretne rešitve v konceptu (denimo število in poimenovanje ravni središč ter umestitev konkretnih naselij vanje). Med pripombami je izpostavljena predvsem drugačna obravnava krajine kot v SPRS 2004 in vključitev *zelene infrastrukture* kot elementa koncepta, saj naj ne bi omogočal celovitega varstva, načrtovanja in upravljanja krajine.

V predlogu SPRS 2050 bodo upoštevane pripombe, ki se nanašajo na boljšo vključenost krajine in povezave med krajino iz zeleno infrastrukturo ter pripombe, ki se nanašajo na razvoj podeželja. Pri vključevanju konkretnih naselij v hierarhične ravni policentrični urbani sistem se stremi k večji povezanosti ravni naselij z upravnimi funkcijami, k ohranitvi funkcionalne povezanosti sistema ter primerne pokritosti celotnega območja države s središči. To prebivalcem ter gospodarskim subjektom omogoča dostopnost, dosegljivost (finančno), bližino in kakovost storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Večji poudarek bo v predlogu SPRS 2050 namenjen tudi podpori čezmejnemu sodelovanju, oblikovanju čezmejnih urbanih območij ter vlogi slovenskih središč v njih.

- **Predlogi o umestitvi novih oziroma dopolnitvi usmeritev za uresničevanje SPRS 2050**

Udeleženci so navedli številne predloge, da se v strategijo vključi dodatne usmeritve za uresničevanje SPRS, tako v poglavju usmeritve za doseganje ciljev in koncepta prostorskega razvoja Slovenije, kot tudi v poglavju, ki naslavlja usmeritve za razvoj in oblikovanje javnih politik.

Primeri predlogov za nove vsebine so denimo natančneje opredeljen nabor storitev po posameznih ravneh središč, možnosti za umeščanje poslovnih con znotraj širših mestnih območij tudi v naseljih, ki nimajo vloge središč ali vključitev jedrske energije. Več predlogov se nanaša na uskladitev in jasnejše zapise usmeritev v dokumentu (denimo za javne odprte in zelene površine, širitve poselitve v območju zidanic in turističnih naselij ali za obnovo krajinskih elementov na kmetijskih zemljiščih).

Predlogi novi vsebin so zelo podrobni, nekateri se prekrivajo z vsebinami, ki so predmet pravil v okviru Državnega prostorskega reda (denimo predlogi za umeščanje kmetijskih objektov na kmetijska zemljišča ter selitev kmetijskih gospodarstev izven naselij), nekatere vsebine pa bi bilo smiselno nasloviti v Akcijskem programu (denimo vetrne elektrarne ali zeleno infrastrukturo).

Podani so tudi konkretni predlogi glede vključitve manjkajočih točk na razvojnih koridorjih ter pri letalskem in rečnem prometu, vključitvi novih železniških povezav, čezmejnne poselitvene in gospodarske sisteme,

potencialnih območij za pridobivanje energije iz obnovljivih virov, podrobnih usmeritev za trajnostni promet, poplavna območja, namakanje, smučišča, večji poudarek na biosfernem rezervatu.

Nekateri udeleženci so opozorili na neuskkljenost med SPRS 2050 in NEPN 2030. Vendar Strategija v primerjavi z NEPN ne podaja nabora konkretnih projektov s področja energetske infrastrukture, temveč o predeljuje strateške cilje in strateške usmeritve prostorskega razvoja v kontekstu prehoda v nizkoogljično družbo do leta 2050.

Na podlagi predlogov bodo v pripravi predloga SPRS 2050 v poglavju usmeritve upošteevane konkretne pripombe, ki prispevajo k večji jasnosti besedila ter pripombe, ki opozarjajo na nedoslednosti ali manjkajoče vsebine, pri čemer bodo upoštevana skladnost z načeli in temeljnimi pravili ZUreP-2 ter ali prispevajo k doseganju vizije prostorskega razvoja Slovenije. Predlogi novih vsebin bodo smiselno vključeni na podlagi usklajevanja s pristojnimi resorji.

- **Predlogi dodatnih prostorskih instrumentih za izvajanje Strategije**

Predlogi praviloma preseajo vsebino in namen SPRS, saj se nanašajo na delo inšpekcijskih služb, izobraževanje o pomenu prostora, potek prostorskega načrtovanja in podobno. Nanašajo se tudi na upravljanje, na pripravo Akcijskega programa za izvajanje SPRS, ali pa izpostavljajo vlogo SPRS v postopkih prostorskega načrtovanja, ki bi ga morali upoštevati in izvajati vsi. Nekateri so tudi mnenja, da gre za podvajanje določbe ZUreP-2 in da so vsebine premalo razdelane.

Predlagana je vključitev čezmejnega sodelovanja in razvojnega načrtovanja kot prostorski instrument, podan je predlog, da se napove izdelavo akcijskega programa za določitev območij za zagotavljanje pitne vode, podrobneje določi pogoje za pripravo krajinskih zasnov ipd.. Podane so tudi pripombe na širša mestna območja kot prostorski instrument.

Podan je bil predlog, da se vključi krepitev usposobljenosti prostorskih načrtovalcev za čezmejno razvojno načrtovanje. Poudarjen je bil pomen spremljanja prostorskega razvoja in predlog, da se celotno poglavje o spremljanju dopolni.

V pripravi predloga bodo smiselno upošteevane pripombe na prostorske instrumente in krepitev usposobljenosti, ki so za relevantne za vlogo in namen SPRS, podrobneje bo opredeljeno tudi izvajanje določbe ZUreP-2, da razvojni dokumenti resorjev ne smejo biti v nasprotju s SPRS 2050.

- **Predlogi novih kazalnikov**

Predlagana je bila dopolnitev nabora kazalnikov z dodatnimi kazalniki z demografskega in stanovanjskega področja ter določitev ciljnih vrednosti kazalnikov za presečna leta na drugi strani pa vključitev le tistih, za katere so podatki že sedaj na razpolago.

Nabor kazalnikov v 8 poglavju SPRS 2050 je namenjen neposrednemu spremljanju doseganja ciljev, opredeljeni v SPRS2050. Druge kazalnike prostorskih trendov (denimo demografski ali gospodarski) so vključeni v sistem spremljanja stanja prostorskega razvoja, kjer so tudi javno dostopni. Dodatni kazalniki so prav tako uporabljeni za analizo prostorskih trendov in vključečni v redna Poročila o prostorskem razvoju. Naslednje poročilo bo objavljeno v letu 2021.

- **Grafični prikazi**

Nekaj pripomb se je nanašalo na grafične prikaze, da so premajhni in nejasni oziroma nečitljivi, da predhodno ni bil določen grafični ključ, da se obstoječe ne loči od načrtovanega in da so vsebinsko pomanjkljivi, zlasti ker manjkajo konkretni projekti. Shemi (slika 2 in 3) naj ne bi dovolj natančno ponazarjali vseh povezav med cilji SPRS 2050 in SRS 2030 ter med vrstami območij (urbana območja, podeželje, gorska in obmejna) ter cilji. Ker so grafični prikazi neposredno povezani z vsebino SPRS 2050, bodo ustrezno popravljene glede na popravke besedila predloga SPRS 2050.

b) Sklopi sorodnih pripomb

- **Sistem poselitve, urbani sistem in razvoj naselij**

Veliko pripomb je bilo (pričakovano) podanih na število in ravni središč v policentričnem urbanem sistemu. Večkrat so bile izražene zahteve za uvrstitev večjega števila naselij v sistem središč kot ukrep proti pospešeni centralizaciji države. Vendar pa izkušnje (pri nas in v tujini) kažejo, da je proces centralizacije pogosto praca posledica prevelikega števila majhnih središč. Ta namreč medsebojno tekmujejo za prebivalce, delovna mesta in storitve, kar se posledično kaže tudi v umikanju storitev iz teh naselij, zaradi česar izgubljajo svojo središčno vlogo v sistemu poselitve. To velja tudi za v osnutku SPRS 2050 opredeljena središča druge in tretje ravni. Dograditev avtocestnega križa je omogočil hitrejše povezave podeželskih območij s središči na oseh avtocestnega križa in povečanje dnevnih migracij na doljše razdalje. Zato je krepitev vloge središč druge in tretje ravni, z ohranjanjem storitev splošnega pomena, eden od ključnih mehanizmov za ohranjanje obstoječe ravni policentričnosti urbanega sistema, uravnoteženosti prostorskega razvoja in za preprečevanje centralizacije države.

Predlogi so se nanašali na prikaz povezanosti tega s prihodnjo upravno regionalizacijo (ta naj vključuje tudi ustrezno opredelitev regionalnih središč), na konkretne predloge za uvrstitev posameznih naselij v sistem središč, na opozorila o neprimerni uvrstitvi naselja v raven središča (denimo Nove Gorice, Ajdovščine ali Kidričevega), ne-vključitev nekaterih naselij v prve štiri ravni središč (Haloze, Obsotelje / Kozjansko) ter na ugotovitev, da policentrični urbani sistema izhaja iz obstoječega stanja in ne omogoča razvoja novih središč. Predlagana je prekategorizacijo drugih območij funkcionalnega povezovanja (DOFP) v širša mestna območja (Posavsko in Zgornje Gorenjsko DOFP) ter jasnejša opredelitev vloge mestnih občin v širših mestnih območjih.

- **Notranji razvoj naselij in prenova**

Iz odzivov je bila razvidna podpora usmerjanju poselitve v mesta in druga urbana naselja, ki so opredeljena kot središča, ter zgoščanje naselij. Poudarjen je bil pomen trajnostnega razvoja, varstva zemljišč, prilagajanja na podnebne spremembe in učinkovite organizacije trajnostne mobilnosti. Hkrati je bila izražena skrb pred preveliko gostoto poselitve in morebiten negativen vpliv pretiranega zgoščevanja na kakovost življenja. Osnutek SPRS2050 zato že predlaga kriterije, ki pretirano zgoščanje preprečujejo.

Nasprotno pripombe niso bile naklonjene konceptu krepitve razvoja središč. Izraženo je bilo mnenje, da SPRS 2050 neupravičeno omejuje možnost širitve posamične poselitve, saj naj bi le to omogočal zakon skozi instrument lokacijske preveritve. V javni razpravi je bila razpršena poselitev prepoznana kot problem, vendar so bili kot rešitev za ohranjanje poseljenosti podeželja predlagani dovoljevanje gradnje (za mlade družine in gospodarske potrebe), izboljšave cestnih povezav, opredelitev dodatnih središč na podeželju (vsaj vsa središča občin) ter predvsem ob avtocestnem omrežju omogočanje umeščanja novih gospodarskih (logističnih) con.

Osnutek SPRS 2050 zato podpira prenovu obstoječih podeželskih naselij in objektov ter pripravo ustreznih inštrumentov.

V odzivih je bila izpostavljena nezmožnost občin, da zajezijo povpraševanje po novih stavbnih zemljiščih v majhnih naseljih in vaseh. V povezavi s tem je bil izražen tudi odpor proti prenovi.

Na podeželju je velik del stanovanjskega (nepremičninskega) fonda nezaseden in slabo vzdrževan. Zato je bila podpora širitvi poselitvenih območij, v procesu oblikovanja strokovnih izhodišč ter SWOT analize ocenjeno kot nezaželen trend in tudi nevarnost za prihodnji prostorski razvoj teh območij. Usmerjenost v notranji razvoj naselij in prenova sta dve od pomembnejših usmeritev prostorske politike. Izhajata iz zakona saj sta nekritična rast novih stavbnih zemljišč ter nizek delež prenove ocenjena kot neželen prostorski pojav oziroma prostorsko razvojni trend. Odpor proti navedenim usmeritvam razumemo kot priložnost, da se več pozornosti nameni promociji te usmeritve na vseh ravneh, pripravi ustreznih ukrepov in krepitevi usposobljenosti na lokalni ravni za njihovo izvajanje.

- **Regionalni razvoj in urejanje prostora na regionalni ravni**

Podana so bila, da bi SPRS morala dati podlago za izvedbo regionalizacije, jo določiti ali vsaj določiti regionalna središča.

V zvezi z regionalizacijo potekajo ločeni procesi priprave potrebne zakonodaje, koncept administrativne delitve Slovenije na pokrajine pa je še vedno odprt predmet javne razprave. Delitev Slovenije na administrativne enote ni v pristojnosti prostorske zakonodaje, glede na analizo vloge posameznih mest in drugih urbanih naselij, ki izhaja iz njihove opremljenosti, velikosti in lege, ter njihovih gravitacijskih območij pa je lahko strokovna referenca v političnem procesu določitvi obsega in števila pokrajin.

So pa številne odločitve s SPRS 2050 prenesene na regionalno raven (vsebina Regionalnih prostorskih planov-RPP). Vključitev teh vsebin v RPP bo izjemno zahtevna (vsebinsko, organizacijsko, postopkovno), zato je bilo izpostavljeno, da je treba zagotoviti podporo države, tudi pri pripravi strokovnih podlag.

Za uresničevanje prostorske politike je regionalna raven zelo pomembna, zaradi česar je zakon uvedel regionalne prostorske plane, katerih priprava pa je zaenkrat vezana na obstoječi sistem 12 statističnih regij. V zvezi s tem smo prejeli več predlogov, naj se osnutek SPRS dopolni s konkretnimi usmeritvami za regije oziroma za prostorsko načrtovanje na regionalni ravni, predvsem glede ciljev, ki naj jim posamezna regija sledi.

- **Razvojni koridorji**

V besedilu so po mnenju nekaterih udeležencev pomanjkljivo navedena TEN-T omrežja in vozlišča, manjkale pa naj bi tudi opredelitve slovenskih interesov (denimo vključitev koridorja Ljubljana-Kranj-Jesenice-Beljak ali nekaterih drugih povezav).

Pomanjkljivosti bodo v predlogu SPRS 2050 redakcijsko popravljene.

- **Izpostavljeno čezmejno povezovanje in sodelovanje**

Udeleženci razprave so predlagali poudarjeno obravnavo in vključevanje sosednjih območij (v sosednjih državah) ter območij kjer živi slovenska manjšina v koncept, navezavo obmejnih območij države na prometno infrastrukturo v tujini (sosednja letališča, AC, železnica) ter obravnavo čezmejnih

funkcionalnih/širših mestnih območij (drugačna obravnava Nove Gorice / Gorice, redefinicija vloge Novega mesta v povezavi z Zagrebom, Jesenice – Beljak/Trbiž).

Izpostavljeno je bilo upoštevanje in ustvarjanje pogojev za krepitev čezmejnih povezav za povezane čezmejne poselitvene in gospodarske sisteme, vozlišča in vstopne točke ter sisteme trajnostne mobilnosti vključno s čezmejno povezanimi sistemi javnega potniškega prometa.

V predlogu SPRS bo pripomba smiselno upoštevana, večji poudarek bo namenjen podpori čezmejnemu sodelovanju, oblikovanju čezmejnih urbanih območij ter vlogi slovenskih središč v njih.

- **Razvoj podeželja**

V poglavju o razvoju podeželja je bilo po mnenju nekaterih udeležencev premalo pozornosti posvečene razvoju drugih dejavnosti na podeželju poleg kmetijstva in gozdarstva, npr. inovativna (gospodarska) podjetja, storitve in čezmejno povezovanje, tako urbanih kot tudi odmaknjenih območij za zagotavljanje čezmejnih storitev. Kot rešitev demografskih sprememb nekateri predlagajo večjo fleksibilnost načrtovanja poselitve zlasti na demografsko izpraznjenih območjih, na primer omogočanje nove razpršene gradnje na podeželju ter odpiranje novih poslovnih con in gradnjo infrastrukture, predvsem prometne. To vidijo kot ukrep za zadržanje prebivalstva v teh območjih.

Pri usmeritvah za razvoj naselij se kaže razkorak med predlogi občin in njihovih predstavnikov ter stroko s področja prostorskega razvoja. Slednja poudarja nujnost omejevanja razpršene gradnje (pri čemer izpostavlja vlogo države, ob ohranjanju poseljenosti podeželja) medtem ko predstavniki podeželskih občin zagovarjajo možnosti, da se širitve dovoljuje vsem naseljem od vasi do urbanih naselij. Kot pereče se je izkazalo vprašanje zagotavljanja dostopnosti storitev na podeželskih območjih, kjer ni večjih središč (ali pa samo do IV. ravni), kar je povezano tudi z občutkom centralizacije države in slabšanju gospodarskih možnosti na podeželju.

Cilj SPRS 2050 je usmerjanje poselitve v urbana naselja, omejevanje suburbanizacije in ohranjanje prebivalstva na podeželju. Podpiranje nove razpršene poselitve ob hkratnem opuščanju obstoječega stavbnega fonda je neprimerno. SPRS 2050 podpira ukrepe za ohranjanje in prenovo obstoječega stavbnega fonda na podeželju. V predlogu dokumenta bomo boljše pojasnili vlogo urbanih naselij (med njimi so tudi mesta), ki niso središča in podeželskih naselij pri razvoju občine. Jasneje bomo opredelili vlogo naselja, ki je opredeljeno kot središče občine. Zlasti na območjih, ki so bolj oddaljena od večjih središč, SPRS 2050 v skladu z zakonom omogoča določitev naselja, pomembnega za regijo, ki ne dosega vseh kriterijev za središče v policentričnem urbanem sistemu, je pa pomembno za razvoj določenega območja v regiji. Taka naselja se določijo v regionalnem prostorskem planu.

Podani so bili tudi predlogi, da se v SPRS 2050 dodajo usmeritve za umeščanja objektov za kmetijsko proizvodnjo v urbanih naseljih, opredeli omejitve širitev kmetijskih gospodarstev v podeželskih naseljih zaradi vplivov na nekmete ter določi kriterije za preselitev kmetije izven naselij.

- **Zelena infrastruktura in krajina**

Predlogi izpostavljajo, da dokument pomanjkljivo naslavlja krajino, da gre za drugačno obravnavo krajine kot v SPRS 2004 in da zamenjava sistema krajine z zeleno infrastrukturo ne omogoča celovitega varstva, načrtovanja in upravljanja krajine. Na eni strani je bilo izpostavljena potreba po vključitvi razlivnih površin ob vodotokih (večinoma kmetijska zemljišča) v zeleno infrastrukturo, na drugi strani pa nasprotovanje vsakršnemu vključevanju kmetijskih zemljišč v zeleno infrastrukturo.

Koncept prostorskega razvoja je zastavljen tako, prostor obravnava kot enoten in celovit sistem. V SPRS 2004 opredeljene zasnove, sistemi, krajine, poselitve in infrastrukture v novi Strategiji niso obravnavani kot ločeni (pod)sistemi, pač pa so med seboj prepleteni v konceptu in usmeritvah. V fazi priprave predloga dokumenta bo preverjena boljša vključitev krajine, predvsem z vidika manjkajočih vsebin s področja načrtovanja krajine oziroma odprtega prostora, narejena bo tudi ustrezna povezava med pojmom krajine in zelene infrastrukture. Nasprotujoče pripombe glede vključitve vrste območij v zeleno infrastrukturo odražajo različne interese sektorjev za rabo istega prostora, ki pa naslavlja različne, enako legitimne potrebe družbe. V prvem primeru gre za varstvo pred poplavami in zaščito prebivalstva ter infrastrukture z negradbenimi ukrepi v sklopu prilagajanja na podnebne spremembe, v drugem primeru pa za ohranitev proizvodnega potenciala vsakega kmetijskega zemljišča v luči povečanja samooskrbe s hrano. Zelena infrastruktura, kot strateško načrtovano omrežje naravnih in polnaravnih območij, ki zagotavlja raznolike ekosistemske storitve, bo predmet prostorskega načrtovanja in usklajevanja na različnih ravneh – v okviru regionalnega plana in na lokalni ravni. V ta namen bo predlog Strategije dopolnjen s kriteriji.

- **Energetska infrastruktura**

V sklopu javne razprave je bilo podanih več nasprotujočih mnenj o najprimernejšem viru energije, ki bi ga morala v dolgoročni perspektivi nasloviti Strategija. Nekateri so kot dolgoročno in trajnostno vzdržan vir za proizvodnjo električne energije navajali izključno hidroenergijo, ki hkrati zagotavlja ekološko povezljivost, večnamenskost rabe prostora in pomemben prispevek k blažitvi podnebnih sprememb. Drugi so kot vir trajnostne, zanesljive in dolgoročne oskrbe z električno energijo prepoznali rabo vetrnega potenciala, tretji energijo sonca ali jedrsko energijo.

Za področje vetrne energije so udeleženci navajali neustrezno uporabo terminologije glede vrst vetrnih elektrarn, opozorili, da so usmeritve za umeščanje vetrne energije za strateški dokument preveč podrobne ter predlagali, da Strategija opredeli konkretna območja, ki so primerna za rabo vetrne energije in postavitve velikih vetrnih elektrarn.

Iz pripomb izhaja, da bi SPRS morala dati večji poudarek tehnološkim spremembam na področju rabe vetrne in sončne energije.

Udeleženci razprave so predlagali vključitev usmeritev za rabo jedrske energije in širitev jedrskih kapacitet z izgradnjo drugega bloka Jedrske elektrarne Krško ter usmeritve za usmeritve za dolgoročno skladiščenje nizko in srednje radioaktivnih odpadkov in trajno rešitev v zvezi z ravnanjem z visoko radioaktivnimi odpadki.

Podane so bile tudi pripombe za vključitev usmeritev za sanacijo / revitalizacijo premogovnih regij (Savinjsko-šaleška in Zasavska).

- **Zavarovana območja in usmeritve za umeščanje energetskih objektov v prostor**

Več pripombodajcev je opozorilo na pomen strateških usmeritev v SPRS za nadaljnji družbeni, gospodarski in okoljski razvoj Slovenije. Izpostavljena so bila nasprotja med vizijo in usmeritvami države za varovanje narave in zahtevami prebivalstva in gospodarstva po proizvodnji električne energije. Skozi SPRS je treba doseči dogovor o umeščanju elektroenergetskih objektov v prostor, da bodo v največji metri zadostili vsem - okoljskim zahtevam in prebivalcem ter gospodarstvu.

Predlagatelji nasprotujejo preveč ostrim omilitvenim ukrepom za umeščanje hidroenergetskih objektov (pripomba na okoljsko poročilo), ki prepoveduje umeščanje v zavarovana območja narave.

Izpostavili so tudi neustreznost obstoječega zavarovanja reke Soče in predlagali njegovo prenovu. Predlagali so, da SPRS 2050 dopusti hidroenergetsko izrabo reke Soče, pa tudi spremembo preimenovanja hidroenergetskih objektov v »večnamenski vodnogospodarski objekt (VVO), saj vodne pregrade opravljajo mnoge pomembne funkcije, kot so zagotavljanje pitne vode, vode za namakanje, zaščito pred poplavami, rekreacijo, turizem in proizvodnjo obnovljive električne energije. V navedene pozitivne učinke dvomijo udeleženci, ki so podali pripombe na okoljsko poročilo, saj mu očitajo preveliko popustljivost glede ocene vplivov hidroenergetskih in drugih energetskega objektov na okoljske in ekološke vidike, glede preprečevanja poplav, pa izpostavljajo koristnost manjših poplav. V zvezi z varstvom narave je bilo izpostavljeno tudi, da bi morali bolj poudarjen biosferni rezervat Mura.

Reki Soči s pritoki in drugim naravno ohranjenim rekam je treba omogočiti njeno naravno dinamiko, za obstoječe hidroelektrarn pa predvideti take vrste obnove, ki vključuje zagotavljanje ekoloških funkcij vodnega in obvodnega prostora ter trajnostno rabo vodnih teles. Reka Soča je vključena v trajnostne turistične razvojne strategije lokalnih skupnosti v gornjem Posočju, predvidena so tudi še dodatna lokalna zavarovanja njenih delov. Večnamenskost hidroenergetskih objektov je zaželena zlasti v lokalnem okolju, kar lahko dosežemo s pravočasnim vključevanjem drugih potreb v prostorsko načrtovanje in če za to obstajajo prostorske možnosti. Hkrati pa so tovrstni objekti v prvi vrsti energetske objekti, saj je vsa sekundarna raba podrejena tej funkciji tudi iz naslova upravljanja tega prostora kot objekta, predlagana pa je še dodatna energetska izraba brežin, zlasti na akumulacijskih ureditvah, kar zmanjšuje možnosti za večnamenskost tovrstnih objektov. Predlog Strategije bo naslovil to vprašanje s pomočjo kriterijev, ki bi okrepili strateški pristop k tovrstnim ureditvam v prostoru.

- **(Pitna) voda kot strateška dobrina**

Več deležnikov je opozorilo, da je potrebno v SPRS 2050 izpostaviti vodo kot najpomembnejšo strateško dobrino. Izpostavljen je bil zlasti pomen pitne vode, na podlagi pravice, zapisane v 70. a členu Ustave RS. Voda (pitna voda, ranljivost kraških vodonosnikov) je v SPRS 2050 že izpostavljena, ni pa opredeljena kot najpomembnejša strateška dobrina za razvoj. Čeprav se strinjamo s pomenom vodnih virov za razvoj države, pa v državi nimamo opredeljene prioritete naravnih virov, ki bi narekovali, da na strateški ravni opredelimo vodo kot prednostni naravni vir. SPRS 2050 izhaja iz načela trajnostnega prostorskega razvoja, na podlagi katerega je treba tehtati razvojne zahteve in varstvene zahteve ter v obravnavanem prostorskem kontekstu uskladiti gospodarske, okoljske, družbene vidike skozi usmerjanje poselitve in zeleni sistem.

- **Prostorski instrument prevlada javne koristi**

Podan je bil predlog, da se instrument prevlade javne koristi podrobneje opredeli v SPRS 2050 in v okoljskem poročilu.

Zakon o urejanju prostora določa prevlado javne koristi nad drugo javno koristjo (19. člen). V osnutek SPRS 2050 je vsebina 19. člena ZUREP-2 obravnavana v poglavju 7.2.3, vendar zelo splošno, zato bo v predlogu SPRS 2050 besedilo dopolnjeno v smislu večje razumljivosti.

POVZETEK PRIPOMB IN PREDLOGOV NA OKOLJSKO POROČILO ZA SPRS 2050

Med splošnimi pripombami so vprašanja o tem, ali je osnutek SPRS 2050 skladen z Nacionalnim energetskega podnebnim načrtom (v nadaljnjem besedilu: NEPN), zahteve, da bi moral dokument (SPRS 2050) vključevati letnice za izvedbo navedenih aktivnosti, dvom o tem, koliko okoljsko poročilo prispeva k izboljšanju plana ter pomanjkljiva ocena vpliva hidroelektrarn na vodotoke ter pitno vodo.

Posamezne pripombe so podane po presojanih področjih. Pogrešajo oceno dejanskega stanja tal, zraka, degradiranih območij, z vsemi že obstoječimi obremenitvami, usmeritve za prednostno sanacijo ter omejitvami za razvoj. Manjkajo usmeritve za zmanjšanje porabe virov in energije ter preprečevanje nastanka odpadkov. Na področju voda pogrešajo opredelitev pitne vode kot strateške naravne dobrine in usmeritve za njeno prednostno rabo za oskrbo prebivalstva s pitno vodo ter usmeritve za zavarovanje podzemnih vodonosnikov, še zlasti kraških. Podan je predlog za uvedbo dodatnega kazalnika kakovosti vode. Tudi sicer navajajo, da naj bi bil OP v nasprotju z ustavo, ker ni izpolnjena uskladitev ustrezne zakonodaje na podlagi vključitve pravice do pitne vode v Ustavo RS (70. a člen). Podan je bil očitok, da OP pri oceni vplivov infrastrukture na zavarovana območja ne razlikuje potencialnih vplivov po vrstah infrastrukture.

OP bi po mnenju nekaterih udeležencev razprave morali dopolniti z novimi okoljskimi cilji, zlasti s področja pitne vode in podzemnih vodonosnikov ter onesnaževanja okolja s strupenimi snovmi.

Izraženo je bilo nasprotovanje novim zavarovanjem s področja varstva narave, ki so bila vključena v OP, ker je Slovenija država z največjim deležem pokritosti Nature 2000 in ostalih varstvenih in zavarovanih območij. Širitve zavarovanih območij pomenijo negativne posledice za gospodarstvo, že obstoječa zavarovanja zmanjšujejo možnosti za realizacijo pričakovanega deleža OVE v končni energiji Slovenije, kar posledično vodi k večji odvisnosti od uvoza energije.

Na področje svetlobnega onesnaževanja se nanašajo opozorila o degradaciji okolja in prostora z osvetljevanjem. OP bi bilo treba po mnenju nekaterih dopolniti z omilitvenimi ukrepi za naselja ter za zmanjševanje osvetljevanja na podeželju ter na državnih cestah in avtocestah. Podani so bili predlogi za spremembo meril za uporabo zunanje razsvetljave ter kazalniki za spremljanje stanja preprečevanja škodljivih vplivov na zdravje ljudi z vidika svetlobnega onesnaženja. V OP bi morali opredeliti omilitvene ukrepe za elektromagnetno sevanje (EMS) ter zastavi spremljanje stanja za celotno Slovenijo. Na področju podnebnih sprememb so podani predlogi, da se vključi več omilitvenih ukrepov za blaženje podnebnih sprememb, večjo konkretizacijo omilitvenih ukrepov na področju prilagajanja ter dodatne sprejete dokumente s tega področja.

Na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je bil podan predlog, da se doda tveganje porušitve pregrad in tveganje zaradi kopičenja in spiranja mulja izza jezov HE, na področju tal in gozda pa predlog novega omilitvenega ukrepa za recikliranje prometne infrastrukture ter vključitev vpliva HE na gozd. Na področju čezmernega hrupa predlagajo, da se pri opredelitvi omilitvenih ukrepov za prometno infrastrukturo doda upoštevanje obstoječega hrupa. Na področju kakovosti zraka je predlog, da se omilitveni ukrep za doseganje dolgoročnih ciljev za letne količine izpustov onesnaževal v zrak dopolni z navedbo ustrezne uporabe biomase.

Na področju kakovosti površinskih in podzemnih voda OP po mnenju nekaterih udeležencev manjkajo ocena vpliva HE na količinsko in kemično stanje podzemnih voda in obravnava vplivov obstoječih elektrarn, obravnavati pa bi morali tudi dodatne vire onesnaževanja podzemne vode. Podan je predlog drugačnih usmeritev glede posodobitve in gradnje novih HE, izdelave akcijskih načrtov sanacije za preprečitev nadaljnje degradacije na obstoječih HE. OP bi moral opozoriti na problematiko kopičenja toksičnega mulja ter v zvezi s tem dopolniti splošne omilitvene ukrepe doda s sanacijo in odlaganjem toksičnega mulja ter dodati kazalnik za spremljanje stanja.

S področja morskega okolja se pripombe nanašajo na vplive, ki jih imajo usmeritve na stanje morskega okolja, na vplive nekaterih dejavnosti, npr. ribištva, pristanišča, ter na uskladitev kazalnikov z sprejetimi metodološkimi standardi EU. Z vidika narave so podani so predlogi za spremembe predlaganih omilitvenih ukrepov za umeščanje hidroelektrarn in kablovodov, predlogu za dodatno obravnavo vpliva na prepoznavne značilnosti naravovarstveno pomembnih območij in njihovo biotsko raznovrstnost. Podano je bilo mnenje o neizvedljivosti nekaterih omilitvenih ukrepov v zvezi z varovanjem zavarovanih območij pri umeščanju infrastrukture. V primeru spremenjene obravnave HE kot večnamenski vodnogospodarski objekt je treba spremeniti usmeritev SPRS 2050 ter presojo vplivov tovrstnih objektov na okolje v OP. Izraženo je bilo nasprotno mnenje, da naj bi bil vpliv HE na ribje staleže, vključno z zavarovanimi vrstami rib negativen (ocena D).

Na področju vplivov na kulturno dediščino in umeščanja in gradnje objektov za pridobivanje obnovljivih virov energije naj bi bilo treba pri omilitvenih ukrepih vključiti predhodne arheološke raziskave ter vpliv na arheološke ostaline.

Podana je pripomba, da je OP na področju krajine neustrezno, zlasti ni prepoznan vpliv na načrtovanje, varstvo in upravljanje ter stanje krajine. Okoljski cilj, kazalniki in velikostni razredi za to področje so preozki. Podani so predlogi sprememb glede izravnalnih ukrepov, zlasti predvideti možnost vzpostavitve vrednejšega habitata od tistega, ki bi bil z novo infrastrukturo uničen.

Podane so pripombe o neustreznosti splošnih omilitvenih ukrepov za doseganje cilja (6) in (7), ki so vezani na »izgradnjo HE nad javno koristjo ohranjanja narave" ter predlog, da se ocena razširi na večnamensko rabo prostora hidroenergetskih objektov.

c) Opredelitev do pripomb na OP in Dodatek na varovana območja

Opredelitve glede upoštevanja in dopolnitev OP zaradi pripomb, ki se nanašajo na usmeritve iz osnutka SPRS 2050, so odvisni od upoštevanja pripomb pri pripravi predloga SPRS in bodo na voljo po oblikovanju stališč do pripomb na osnutek SPRS.